

Pretrage broda, temelj sigurnosne zaštite svakog broda

Search of the Ship, Basic Security Measure for all Ships

Nikša Mojaš

Sveučilište u Dubrovniku
Pomorski odjel
e-mail: niksa.mojas@unidu.hr

DOI 10.17818/NM/2015/2.9

UDK 656.61:347.75

Stručni rad / Professional paper

Rukopis primljen / Paper accepted: 21. 10. 2014.

Sažetak

U ovom se radu upoznajemo s osnovnim načinima i metodama kako se na najbolji način osposobiti za učinkovito i cjelovito planiranje pretrage broda u svrhu sigurnosne zaštite broda. Analiziramo na koji način unaprijed možemo uspješno organizirati pretragu broda, te se upoznajemo s dužnostima posade koja provodi pretragu i opremom koja se koristi u ovakvim postupcima. Posebnu pažnju posvećujemo posadi broda, kao osnovnim subjektima u svakoj akciji pretraživanja. Kroz dane upute izravno utječemo na njihovu što bolju osposobljenost i podizanje svijesti o potrebi bolje sigurnosne zaštite na brodu.

Summary

In this paper the basic measures and methods for efficient and thorough search of the ship in order to meet the on-board security requirements are presented. The means of successful organisation of search of the ship in advance are being analysed, and the duties of the search team and equipment used during these procedures are explained. Special attention is given to the ship's crew, as the key subjects in any search. The instructions given to the crew enhance their training abilities and raise their awareness of the need to implement and maintain security on board.

KLJUČNE RIJEČI

plan sigurnosne zaštite broda
časnik sigurnosne zaštite broda
časnik odgovoran za sigurnosnu
zaštitu luke
časnik u straži
stupanj sigurnosne zaštite

KEY WORDS

ship security plan
security officer
port security officer
officer of the watch
security level.

UVOD / Introduction

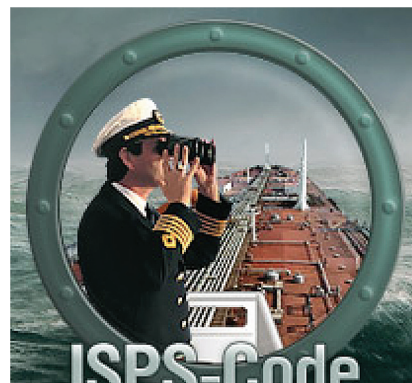
Iako se pretraživanje brodova u većoj ili manjoj mjeri provodi još od davnina, zbog povećanih sigurnosnih prijetnji prema brodu, brodskoj posadi, putnicima i teretu, ta je potreba dobila izuzetno važno značenje u postupcima sigurnosne zaštite. Nažalost, teroristi i potencijalno opasni ljudi su u brodovima dobili veliku priliku za svoje djelovanje. Oni brod vide kao dobro sredstvo za nanošenje većih materijalnih šteta, a koje bi pridonijele ostvarivanju njihovih ciljeva. Međunarodna pomorska organizacija je na takve prijetnje morala odgovoriti. Kako bi se takvi incidenti sveli na što je moguće manju mjeru, IMO je 2002. uveo u primjenu ISPS Code - (International Ship and Port Facility Security Code) ili Sustav sigurnosne zaštite na brodovima i lukama. Pored niza sigurnosnih mjera, vrlo važan element i dio samog pravilnika je i provođenje sigurnosnih pretraživanja broda, s ciljem otkrivanja i sprečavanja sigurnosnih incidenata.

Osim spomenutog pravilnika, za svakog SSO-a na brodu, pa i posadu, puno

je važnije da se drže uputa o postupanju iz njima pripadajućega plana sigurnosne zaštite na brodu, koji je rađen u skladu s odredbama pravilnika. Treba istaknuti i činjenicu da je takav plan prilagođen i usklađen s postojećom sigurnosnom procjenom dotičnog broda, te su mjere i postupanja posade usklađene s obzirom na sva raspoloživa sigurnosna sredstva i osobe s kojima brod raspolaže.

Pretraživanje broda je posao u kojem vrlo često sudjeluje cjelokupna posada. Zato je potrebno da svi oni budu dobro upoznati sa svojim postupcima u planiranju, osmišljavanju, provođenju i postupanju. Tako će ovakva opća znanja pomoći budućim časnicima i posadi da se učinkovito uhvate u koštac sa spomenutim problemima. Osim niza postupaka i preporuka koje ćemo ovdje upoznati, vrlo je važno istaknuti osnovnu potrebu da svaki član posade spozna svrhu sigurnosnih postupaka, jer su oni nerijetko jedini subjekti koji će osigurati siguran i uspješan rad na svojim brodovima. Odnos

prema sigurnosnoj zaštiti i razvijena svijest kod posade, najbolje se ogleda za vrijeme provođenja sigurnosnih vježbi. Treba zapamtiti da redovito provođenje vježbi, provjerava vještinu, a u isto vrijeme gradi veću pouzdanost u ispravno postupanje posade broda u takvim slučajevima. Za očekivati je da se tehnike postupanja, na različitim dijelovima svijeta, i na različitim vrstama plovila, mogu razlikovati što ovisi opet o jako puno čimbenika.

ZAHTEVI ISPS PRAVILNIKA U POGLEDU PRETRAGE NA BRODU / ISPS Regulations requirements concerning search of the ship

I prije usvajanja ISPS pravilnika, u pomorskoj praksi je poznat redovit postupak pretraživanja broda. On se najčešće provodio prije samog isplovljenja iz luke, u svrhu pronalaska slijepih putnika. U zadnjih desetak godina, s obzirom na eskalaciju različitih sigurnosnih prijetnji (pod tim se podrazumijeva: terorizam, nelegalna trgovina robama, ljudima, opijatima, zatim piratstvo, kontrabanda i slične nelegalne djelatnosti), broj, vrsta i učestalost pretraživanja na brodovima su se uvelike povećali i to je postao zahtjevan posao. Zbog toga je sposobnost pronalaska potencijalno opasnih nelegalno unesenih sredstava na brod već dugo vremena prešla okvire zakonodavstva. Provedbom odredbi ISPS pravilnika zahtijeva se provođenje pretraživanja na brodu, ali se to provodi i iz razloga zaštite posade i broda. Za takve postupke potrebna nam je spremnost, sposobnost i dostatno vrijeme.

Po odredbama ISPS kodeksa od broda se zahtijeva:

- U sklopu SSP-a, provoditi mjere koje su osmišljene za sprečavanje unošenja oružja, opasnih tvari i opreme koji bi se mogli iskoristiti protiv ljudi, broda i luke u kojoj se brod nalazi.
- Da ima razrađene mjere postupanja protiv sigurnosnih prijetnji.

Osim toga, s obzirom na postojanje tri različita sigurnosna stupnja na kojima brod može raditi, moraju se poštovati sljedeći sigurnosni zahtjevi:

Na sigurnosnom stupnju 1: da se sve one osobe koje dolaze na brod iz bilo kojih razloga mogu podvrgnuti pretrazi.

Na sigurnosnom stupnju 2: potrebno je primijeniti mjere učestalije pretrage osoba, njihove prtljage i tereta koji se ukrcaja na brod.

Na sigurnosnom stupnju 3: brod mora provesti sve mjere, uključujući i one najstrožije, a koje se odnose na sprečavanje sigurnosnih prijetnji. To redovito uključuje pripremu broda za djelomičnu ili potpunu pretragu.

Po odredbama istoga pravilnika, sva posada ili osoblje koje je zaduženo za provođenje mjera sigurnosne zaštite mora imati dovoljno stručno znanje i vještine u provođenju njihovih dužnosti. U tu svrhu posada mora biti osposobljena

da prepozna i otkrije nelegalno oružje skriveno na brodu ili druge opasne tvari i naprave, te se dobro upozna s metodama osobnog pretraživanja prtljage, tereta ili brodskih zaliha.

KAD JE POTREBNO VRŠITI PRETRAGU BRODA? / When are ships liable to search?

Iako su preventivne akcije u sprečavanju sigurnosnih incidenata vrlo poželjne na brodu, u načelu je pretraživanje broda najčešće prvi korak u lociranju, identificiranju i provođenju mjera umanjivanja rizika. S ciljem da objasnimo u kojim se sve situacijama pretraga treba potaknuti razlikujemo sljedeće pretrage:

- Preventivno pretraživanje: najčešće se provodi u situacijama kada ne postoji već unaprijed najavljena sigurnosna prijetnja, ali može postojati neki opći rizik koji zahtijeva provođenje odgovarajućih sigurnosnih mjera. Ova se pretraga provodi nasumično ili kao dio općih sigurnosnih postupaka na brodu.
- Pretraživanje radi zastrašivanja: Cilj ove pretrage je provesti mjere sigurnosti u svrhu pokazivanja funkcioniranja sigurnosnog sustava na brodu. Ovakve, najčešće iz okoline jasno vidljive radnje, odvratit će sve one koji žele ugroziti sigurnost broda, posade ili putnika.
- Obvezna pretraga: Provodi se uvijek kada je sigurnosna prijetnja potvrđena. Ove pretrage su dio SSP-a. Kod ovakvog načina uvijek se zna što je predmet pretrage, a samim time najčešće možemo i odrediti područje pretraživanja, te unaprijed osmisliti daljnje postupke u slučaju pronalaska traženih predmeta pretrage.

PREDMETI I PODRUČJE PRETRAGE / Objects and area of the search

Svaku pretragu broda treba osmisliti u skladu s osnovnim karakteristikama broda: veličinom, konstrukcijskom izvedbom i raspoloživim sredstvima koja stoje na raspolaganju. Najčešći problem na brodovima je što brod ima često jako mali broj posade, a od njih se očekuje ionako jako puno posla u redovitim radnjama na brodu. U tim okolnostima najvažnije je pozornost u pretrazi prebaciti na potencijalno najosjetljivije dijelove broda. Ona područja koja nisu izravno ugrožena treba izostaviti iz pretrage.

S ciljem definiranja područja pretrage, možemo izvršiti podjelu područja broda na tri dijela:

1. Prostori brodskih nastambi i otvoreni prostori. To su sva odjeljenja i nastambe koje su dio brodske konstrukcije, te sav vanjski dio tih prostora.
2. Prostori namijenjeni za teret, uključuje sav teretni prostor.
3. Osobno pretraživanje. Predmet pretrage su sve osobe koje iz bilo kojeg razloga dolaze na brod i njihova prtljaga, uključujući i njihove životne prostore u kojima obitavaju.

Naravno, moramo istaknuti da se područje za pretragu može definirati i na više različitih načina, ovisno o složenosti i veličini broda.

Kako bi se pretraživanje provelo što uspješnije, nužno je postaviti pred one koje traže određene prioritete. S obzirom na prioritet, područja pretrage možemo podijeliti na:

1. Visoko prioritetna područja. U njih spadaju svi vitalni dijelovi broda koji, ako se sigurnosno ugroze, mogu proizvesti veliku štetu na brodu i posadi.
2. Srednje prioritetna područja. To su područja na brodu, koja, i ako se ugroze, ne bi trebala prouzročiti veće štete na brodu.
3. Nisko prioritetna područja. To su ona područja koja ne predstavljaju opasnost za operativno djelovanje broda.

ULOGA POSADE BRODA U PRETRAŽIVANJU I PLANIRANJE PRETRAŽIVANJA / The role of the vessel's crew in searching and planning the search

Dobro je poznato da zapovjednik broda ima ulogu najodgovornije osobe za sigurnost broda u cjelini. Časnik, odgovoran za sigurnosnu zaštitu (SSO – Ship Security Officer), je osoba odgovorna za provedbu, održavanje i nadgledanje svih sigurnosnih postupaka, vježbi, opreme vezane uz sigurnosnu zaštitu na brodu. Osim toga, njegov je zadatak i razvijanje svijesti svih članova posade u pogledu sigurnosne zaštite. Od drugih ključnih osoba spomenut ćemo i prvog časnika palube koji je najčešće časnik sigurnosti, te OOW – Officer on the Watch, časnik trenutno u straži na mjestu zapovjedničkog mosta ili na palubi. Svi su oni aktivni sudionici, a time i nositelji određene odgovornosti, u postupcima

provedbe sigurnosne zaštite broda, pa i pretraživanju broda.

Dežurni časnik u straži morao bi biti odgovoran pri pretraživanju broda za sljedeće postupke: nadgledanje svog osoblja koje sudjeluje u pretrazi, nadgledanje mjesta ulaska na brod, nadgledanje i pretraživanje posjetitelja koji dolaze na brod.

Ostali članovi posade u isto vrijeme moraju: povremeno vršiti sigurnosno osmatranje, pomagati u provođenju pretrage na brodu ako je to potrebno, prijaviti sve sumnjive aktivnosti ili primijećene sumnjive predmete na brodu i o tome obavijestiti SSO-a ili časnika u straži, provjeravati bilo koju stranu osobu koja nema prtljnu na brodu, prijaviti eventualna oštećenja; kao što je nedostatak katanca, nedostatak radnog osvjetljenja na brodu, nedostatak sigurnosnih plombi ili naljepnica na štici prostorima i sl.

Posebnu pažnju trebaju posvetiti postupcima osmatranja i uzbunjivanja, odnosno informiranja. Sigurnost se tiče svih na brodu, i svi imaju određenu ulogu u njezinom održavanju.

S obzirom na proteklo vrijeme od primjene ISPS pravilnika, možemo očekivati da planovi za pretraživanje broda već postoje i oni su redovito sastavni dio SSP-a (*Ship Security Plan*) - Plana sigurnosne zaštite broda. Bilo koji član, koji je uključen u pretraživanje, mora biti upoznat s predmetom, odnosno područjem pretrage. On mora također jasno poznavati i razumjeti plan pretrage. Planovi pretrage mogu se razlikovati ovisno o području o kojem se radi i na brodu ih može biti više različitih vrsta.

Prije nego se započne planiranje pretrage, potrebno je postaviti nekoliko važnih pitanja, kako bi se odgovorima na njih dobio najbolji uvid u ostvarivanje cilja pretrage:

1. Je li pretraga broda rezultat povećanoga sigurnosnog stupnja na brodu? U tom slučaju kriteriji pretraživanja će se odrediti u skladu s odredbama ISPS kodeksa, odnosno SSP-a.
2. O kojoj se vrsti pretrage radi: preventivno pretraživanje, pretraživanje iz zastrašivanja ili obvezno pretraživanje?
3. Radi li se o pretrazi određenog područja broda, tereta, ili osobnoj pretrazi? Ponekad, pretraga može uključiti sva tri spomenuta područja.

4. Je li uzrok pretraživanja netko tko je nešto sumnjivo vidio ili čuo, ili se neka osoba neprijateljski ponašala?

Vrlo je važno definirati područje pretrage, ograničenja iste i razdoblje u kojem pretraga mora biti obavljena. Upravo je ovaj zadnji element najčešće najveća boljka pretraživanja na brodu. Ako uzmemo primjer: CSO (*Company Security Officer* – časnik sigurnosne zaštite u kompaniji) je dobio informaciju da se na nekom njihovom brodu u teretu nalazi skriveno nelegalno oružje ili eksplozivna naprava. U takvom primjeru područje pretrage bit će teretni prostor i pretraga će se provoditi samo na tom području. Ukoliko se ta informacija dobije prije nego je teret ukracan, onda će se cjelokupna pažnja posvetiti pretrazi tereta prije ukrcanja istoga na brod. U tu svrhu suradnja i komunikacija između SSO-a i CSO-a je od presudne važnosti, a vrlo se često pomoć može dobiti i od PSO-a u luci u kojoj brod boravi. Naime za pretpostaviti je da će obalne službe moći dati bolje i profesionalnije usluge specijaliziranih sigurnosnih organizacija.

Spomenuli smo da je bitno odrediti prioritete same pretrage. U tu svrhu pretraživanje može uključiti i pretragu samo osoba i njihove prtljage koja se ukrcava na brod. Određivanjem prioriteta najbolje će se moći iskoristiti raspoloživi resurse, a to se naročito odnosi na posadu broda.

Moguće je da se i predmet pretrage unaprijed zna, primjerice eksplozivna naprava, oružje, nelegalni teret na brodu ili slijepi putnici. Predmet pretrage izravno utječe na način na koji će se pretraga izvoditi i tko će je provoditi.

Svi članovi posade koji sudjeluju u pretrazi izloženi su određenom riziku. U interesu sigurnosti, sve potencijalne opasnosti je potrebno prepoznati prije početka pretraživanja. Tu je od važnosti suradnja SSO-a s prvim časnikom palube, i često plan pretrage prilagoditi osnovnim mjerama sigurnosti. U provedbi pretrage posebnu pažnju treba posvetiti problemu, možebitnoj potrebi ulaska u zatvorene prostore u kojima prijete opasnosti od zagušujuće atmosfere ili prisustvo otrovnih plinova. Tada vrijedi pravilo da nijedna pretraga takvih prostora ne smije isključiti sigurnosne mjere pri ulasku u zatvorene prostore. Puno je bolje takve prostore prikladno osigurati odgovarajućim plombama ili sigurnosnim naljepnicama.

U pretragama se često koriste određenim sredstvima. To može uključiti sredstva koja je potrebno sa sobom nositi za vrijeme pretrage i koja služe za uspješniju pretragu, te sredstva osobne zaštite koja služe za sigurnost onoga koji pretragu provodi.

Sposobnost osoblja, prioritete pretrage i priroda prijatne koji proizlaze iz same pretrage moraju se uzeti u obzir. Ljudi obično mogu raditi u normalnim okolnostima jako dugo, ali u stresnim situacijama njihove sposobnosti brzo opadaju. Ovo se treba uzeti u obzir pri planiranju svih sigurnosnih radnji na brodu, pa tako i pretrage i zbog toga aktivno vrijeme uposlenosti posade prilagoditi okolnostima situacije. Ako SSO i zapovjednik broda utvrde da planovi za pretragu nisu prilagođeni ljudstvu koje je na brodu zaposleno, tada će se oni savjetovati s CSO-om što prije kako bi se eventualno poduzele određene korektivne radnje za rješavanje tih neusklađenosti.

IZVOĐENJE PRETRAŽIVANJA / *Carrying out a search procedure*

Prije početka pretraživanja poželjno je:

1. Sastaviti tim za pretragu; što znači odrediti članove tog tima i njima dati jasna uputstva što se od njih traži.

U tu svrhu poželjno je: imati dobro istreniranu posadu, uvjeriti se da je svaki član tima sposoban odraditi dodijeljen mu posao, upoznati članove tima s područjem pretrage, razmotriti potrebu za angažiranjem profesionalnih službi s obale, ukoliko je moguće neka svaka grupa u pretrazi mora imati najmanje dva člana, koristiti se svom raspoloživom opremom, te imenovati člana posade koji će nadzirati provođenje pretrage

2. Uspostaviti način komunikacije i odrediti kontrolne točke u pretrazi.

Neka kontrolno mjesto pretrage bude, recimo, zapovjednički most, treba odrediti tko će koordinirati pretragu, to će najčešće biti SSO, koji mora biti stalno u vezi s zapovjednikom broda. Zatim treba odrediti kojim načinom i redosljedom će se informacija u pretrazi prenositi.

3. Ukoliko ne postoji unaprijed pripremljen plan pretrage, treba ga napraviti.

U njemu treba; odrediti djelokrug pretrage (gdje i što se traži), prioriteta mjesta pretrage; dodijeliti grupama točno određeno područje pretrage; objasniti članovima tima kako će oni podnositi

izvještaje za vrijeme pretrage; isplanirati kako će reagirati u slučaju pronalaska traženog predmeta te posebnu pažnju posvetiti pretrazi posebno ugroženih dijelova broda.

4. Izvještavati tim za pretragu

Posada koja provodi pretragu mora biti obaviještena o svim dijelovima plana pretraživanja, što uključuje i sve sigurnosne mjere. Ljudi koji sudjeluju u pretrazi trebaju biti upoznati s mogućim reakcijama predmeta ili osoba koje se traže. Ove informacije mogu uključivati zdravstvene i/ili sigurnosne zahtjeve.

Poželjno je također, i to se redovito radi, da se područje pretrage podjeli u manje dijelove u svrhu što boljeg i detaljnijeg pregleda. Brodsko područje može se podijeliti na: vanjska područja: čine ga svi vanjski dijelovi broda (od vodene linije do jarbola na mostu) i unutrašnja područja: sva područja ispod palube uključujući zatvorena područja, nastambe i odjeljenja.

Pretraga se mora voditi logičnim slijedom razmišljanja, u skladu s odredbama iz plana o pretraživanju.

Pretraga zatvorenih područja / *Searching of restricted areas*

Za pretraživanje zatvorenih područja najčešće se treba služiti metodom podjele područja na manje dijelove kako bi se ona izvršila što temeljitije. Najčešće se ta podjela radi po sektorima koji su logičkog odabira, primjerice podjela prostora na: podni dio, zidni dio i stropni dio. Ovisno o složenosti prostora zidni dio se može podijeliti još u dva dijela, primjerice od poda do visine očiju, i od visine očiju do stropnog dijela.

Pri pretraživanju, a nakon podjele, dobro je pretragu usmjeriti u nekom logičnom smjeru, primjerice da svaki sektor pretražujete postepeno u smjeru kazaljke na satu ili suprotno od njega prema želji. Ili od jedne strane do druge strane prostora. Ukoliko je više posade, a pretražuje se isti prostor, tada je dobro dodijeliti svakom članu grupe svoje područje i uskladiti se tako da jedan drugome ne smetate. Ukoliko za to postoji vremena, nakon izvršene pretrage dobro je zamijeniti se za područja pretrage i još jednom pretražiti isti prostor. Ovim principom se rijetko koristi. Upravo da bi se izbjegla mogućnost nepotrebnog dvostrukog pretraživanja istog prostora, poželjno je koristiti se određenim oznakama ili trakama, te svjetlosnim štapićima kako

bi označili već pretraženi prostor.

Kada završite pretragu, treba izvijestiti o rezultatu pretrage odgovornu osobu.

Najčešća zatvorena područja koja se redovito pretražuju su: nastambe posade ili putnika, kuhinja i njima pripadajući prostori blagovaonica i sl., sanitarni prostori poput kupaonica i sl., strojarnica, zapovjednički most i kontrolna prostorija stroja.

Pretraga teretnog prostora / *Searching of cargo spaces*

Većina postupaka koje smo naveli za pretragu otvorenih i zatvorenih područja mogu se primijeniti i pri pretrazi teretnog prostora na brodu. Međutim, pretragu po teretnim prostorima usmjerava i određuje vrsta i priroda samog tereta. Ukranci kontejneri, pakirana roba ili roba u rasutom stanju, vozila i sl. su tereti gdje se vješto može sakriti nepoželjna stvar na brodu. U skladu s podacima koji se odnose na predmet pretrage, rukovoditelj pretrage će odlučiti koji će prioriteti u pregledu teretnog prostora biti. Dostupnost samog tereta je najveći problem s kojim se osoblje u pretrazi može naći. Za vrijeme opće pretrage sva teretna odjeljenja moraju biti provjerena i osigurana tako da se nadzire nedostaju li odgovarajuće plombe ili sigurnosne naljepnice, ili se pak mogu očigledno primijetiti tragovi provala u takve prostore.

Pretraga teretnog prostora također se može podijeliti na pretragu samo onog dijela prostora koji je potencijalno više izložen nekom riziku, dok drugi dio takvog prostora možemo zanemariti u pretrazi. Nadalje, ukoliko je moguće, teretni prostor treba podijeliti u logične zone pretrage i odrediti timove koji pretragu provode.

Osobno pretraživanje / *Searches of persons on board*

Pretraživanje osoba je vrlo bitan element sigurnosne zaštite svih brodova. Ovakva pretraga predstavlja osnovni element sigurnosne zaštite broda i ovi postupci također moraju biti usklađeni s odredbama iz ISPS pravilnika odnosno SSP-a.

Osobno se pretraživanje može podijeliti u tri kategorije:

1. Fizička pretraga osoba
2. Pretraga prtljage i osobnih stvari
3. Pretraga životnih prostora u kojima osobe borave.

Osobno pretraživanje mogu izvoditi samo one osobe koje su zadovoljile standarde uvježbavanja u skladu s

pravilima koje propisuje država njihove zastave pripadnosti. Osobe koje provode ovu vrstu pretraga moraju uzeti u obzir ljudska prava i ne smiju biti prisutni nikakvi elementi rasne ili vjerske nesnošljivosti.

Pretraga osoba nosi u sebi i emotivni element. Njome se zadire u osobni integritet i zato je posebno potrebno paziti na sljedeće upute:

1. Budite što je moguće više uljudni i odnosite se prema osobi koju pretražujete s poštovanjem.
2. Uvijek pretražujte u paru - najčešće neka jedan pretražuje, a drugi član neka promatra (svjedok pretrage).
3. Muškarci pretražuju muškarce, a žene žene.
4. Ručni detektor metala može se koristiti prije same pretrage za otkrivanje potencijalnih prijetnji, ali ne može zamijeniti fizičko ručno pretraživanje.
5. Brodska posada ne bi smjela pretraživati svoje kolege na istom brodu, osim ako nema drugih načina da se to provede.
6. Svaku osobu prije same pretrage uljudno pitajte koga treba i zamolite je da se identificira prije same pretrage.
7. Nikad na brod ne puštajte osobe koje odbiju pretragu.

Ako na brodu nema žena kao članova posade koje bi mogle pregledati druge žene koje dolaze na brod, treba pronaći drugo rješenje. Jedno rješenje je da ako na brodu postoji muškarac u službi medicinskog osoblja (doktor), tada, uz pristanak osobe koja se treba pretražiti, to on može obaviti. Međutim, na trgovačkim brodovima obično ne postoji profesionalni doktor i zbog toga je cesce rješenju, gdje se, u komunikaciji s PSO-om, traži specijalizirana ženska osoba s obale koja će pretragu moći izvršiti.

Lokalna pravila države u kojoj se nalazite također treba uzeti u obzir. Naime, potrebno je znati da neke religije i vlasti ne dozvoljavaju osobnu pretragu žena od strane muškaraca. Tada je zahtijevanje na pretragu od strane drugih žena od izuzetne važnosti i ne smije se zanemariti.

Nabrojiti ćemo neke osnovne upute kod pretraživanja osoba:

Zahtijevajte da osoba skine svu vanjsku tešku i glomaznu odjeću, kao što su jakne, kaputi i sl, to će vam uvelike olakšati posao.

Zahtijevajte da osoba isprazni sve džepove.

Zahtijevajte da osoba dignu pojas i cipele – to su mjesta gdje se može sakriti

i neka kruta tvar. Zahtijevajte da osoba raširi svoje ruke u visini ramena za vrijeme pretrage, kako bi mogli fizički pretražiti čitavo tijelo.

Po potrebi zahtijevajte da se osoba okrene oko svoje osi, da prosmotrite vanjski izgled. Pretražite osobu u jednom određenom smjeru, najjednostavnije odozgo prema dole. Podijelite tijelo na određene dijelove, donji dio, središnji dio i poprijeko oko struka, ako smatrate da je tako bolje. Provjerite džepove pipanjem, bez da stavljate ruku u njih. Provjerite područje pojasa, bez da stavljate ruke između pojasa i tijela. Rukama obujmite nožni dio osobe s prednje i stražnje strane i tako pretražite nogu sve uz gore, ne zaboravite stopala. Tako pretražite i ruke.

Ukoliko otkrijete sumnjivu stvar, morate zapitati osobu što je to što ste našli. Kako će se nađeni dio izdvojiti i ukloniti, ovisi o odluci onoga koji pretražuje ili osobe koja nadzire pretragu.

Pretraga prtljage i životnih prostora / Searching of baggage and crew accommodation

Pri pretrazi prtljage razlikujemo ručno i pomoću adekvatnih uređaja. Ovaj prvi smatra se još uvijek najboljim načinom, iako mu je velika mana što zahtijeva dosta ljudstva, a i vremena. Druga metoda uključuje primjenu X zraka, detektora metala, i instrumenata za otkrivanje eksploziva. Kombinacija ova dva načina pretraživanja može dati najbolje rezultate u pretrazi osobne i nepraćene prtljage uopće.

S problemom provjere prtljage uglavnom se susreću putnički brodovi dok je to u trgovačkih brodova uglavnom svedeno na kontrolu osobne prtljage. Ovisno o stupnju sigurnosti koji je na snazi, može se pretražiti samo određeni postotak ukupne prtljage, pogotovo ako su prtljagu već pretražili na lučkim ukrcajnim putničkim terminalima. Pretraga od strane broda odredit će se ovisno o sredstvima kojima brod raspolaže.

Ukoliko je moguće, bilo bi poželjno da vlasnik prtljage bude nazočan samoj pretrazi. Od njega se obično, po potrebi, traži da prtljagu otvori i pokaže. Iz zdravstvenih i sigurnosnih razloga savjetuje se upotreba rukavica za pretragu osobnih stvari. Svi paketi ili kovčezzi trebaju biti otvoreni. Sumnjivi dio treba staviti na stranu i zamoliti vlasnika da objasni što je pronađeno. Brodska

posada ne bi trebala pretraživati stvari i prtljagu svojih kolega na brodu.

Pri pretraživanju životnih prostora poželjno je poštovati pravila pretrage, već spomenutih, zatvorenih prostora. Također bi trebalo omogućiti da vlasnik prostora bude nazočan pri pretrazi istog prostora. Naime, zapovjednici brodova, a time i članovi posade, vrlo se često u nekim lukama susreću sa zahtjevima obalnih vlasti da se životni prostori posade (kabine posade) pretražuju uz nazočnost osobe iz sigurnosnih službi od strane obalne države ili luke i jednog časnika s dotičnog broda. Osobno smatram da je ovaj pristup u pretrazi osobnih prostora članova posade, a bez nazočnosti člana posade koji koristi taj prostor, neprihvatljiv i spomenutim se krše elementarni standardi privatnosti. Ovakav način pretrage osobnih prostorija na brodu mogao bi rezultirati neželjenim situacijama, primjerice pronalaskom sumnjivog predmeta, kojeg je u spomenuti prostor mogla unijeti i osoba koja vrši pretragu, a da to časnik s broda i nije primijetio. Osim toga, ako u pretrazi osoba koje dolaze na brod moraju sudjelovati najmanje dva člana posade, jedan član posade koji promatra pretragu i drugi član posade koji pretragu izvodi, ne vidim zašto se pri pretrazi osobnih životnih prostora posade ne bi poštovalo isto ili slično pravilo, u kojem bi vlasnik tog prostora mogao nadzirati osobu koja pretragu vrši i po potrebi objasnio ili pomogao pri samoj pretrazi. Ipak, ukoliko spomenuta osoba nije prisutna, ona bi trebala biti pozvana ukoliko se nađe sumnjivi predmet da objasni o kojoj se stvari radi. Uvijek treba poštovati privatnost i opreznost pri pretrazi životnih prostora. Moj je savjet zapovjednicima brodova da pri ovakvim i sličnim zahtjevima od strane obalnih službi, nastoje uključiti i članove posade koji se koriste spomenutim prostorom na brodu. Ako to nadležne vlasti ne dozvoljavaju, potrebno je časnika koji sudjeluje u spomenutoj pretrazi dobro upozoriti da bude izuzetno pažljiv pri provođenju ovakve pretrage.

U nekim situacijama se može koristiti specijalnom elektroničkom opremom u pretrazi ovakvih prostora. Sama upotreba ovakve opreme ne bi smjela zamijeniti osobnu ručnu pretragu, već biti samo nadopuna prve. Elektronička oprema prvenstveno se odnosi na uporabu detektora metala, detektora eksploziva ili uređaja za kontrolu x zrakama.

Pronalazak eksploziva i nelegalnog oružja / Detection of explosives and illegal weapon

Poznato je da ponekad vrlo malo eksploziva može prouzročiti velike materijalne štete. Nasuprot tako malo eksploziva stoji vrlo često veliki brod kojeg nije tako lako provjeriti. Radi prevencije nastanka eksplozije, od vitalne je važnosti da se oružje, bombe, i eksplozivni materijali nađu ako je moguće i prije nego uopće stignu na brod. U tu svrhu se vrlo često provode pretrage broda s ciljem pronalaska eksplozivne naprave.

U svrhu pronalaska eksplozivne naprave, od velike je važnosti postaviti pitanje u kakvom obliku ćemo naći tražene stvari ili opremu na brodu. Eksploziv i oružje mogu se naći rastavljeni u nekoliko dijelova, a vrlo često eksploziv može sličiti na gotovo svakakav sumnjiv materijal. Oružje je doduše lakše prepoznati, jer svi otprilike znaju kako ono može izgledati, mada se i ono može rastaviti u nekoliko glavnih dijelova.

Eksploziv je, spomenuli smo, puno teže prepoznati. Naime, mnogi dijelovi eksplozivne naprave su prisutni u našem životu vrlo često, kao npr. baterije. Stvari koje ustvari tražimo su najčešće: eksploziv, satovi ili „tajmeri“ i detonatori, ali također žicu, osigurače, samoljepljive vrpce, baterije i sličan drugi materijal.

Uobičajeno se razlikuju tri vrste eksploziva: vojni, komercijalni i improvizirani ili ručno izrađeni.

Vojni i komercijalni eksploziv može imati različite oblike, kao npr. eksploziv u obliku relativno tankih listova, i može biti skriven u odjeći ili putnim torbama. U tu grupu spadaju i već napravljeni gotovi eksplozivni proizvodi kao granate, bombe koje mogu biti različitih oblika.

Improvizirani eksploziv najčešće može biti izrađen od umjetna gnojiva, zapaljive tekućine, šećera, parafina i drugih sličnih stvari. U pretragama broda treba obratiti pažnju na takve stvari koje zbog svoje relativno male eksplozivne moći vrlo često moraju biti prisutne u nešto većim količinama.

Sumnjivi komad žice ili uski metalni dijelovi pridodani žici, mogu biti detonatori. Detonatori su najčešće vrlo maleni i mogu se sakriti u kemijskim olovkama i redovito se u prijevozu dostavljaju odvojeno od samog eksplozivnog punjenja. Satni mehanizmi su obično kućne radinosti, a najčešće su to mobiteli, satovi, satovi za kuhanje i slični predmeti.

Eksplozivne naprave često mogu imati i karakterističan miris na ljepilo ili neku kemikaliju.

Ukoliko stvarno otkrijete nepoznatu eksplozivnu napravu, prvo što morate znati je da se u blizini takve naprave ne smijete koristiti radio uređajem ili mobitelom za komunikaciju. Naime, postoje eksplozivi koji se mogu aktivirati radio valovima.

U takvim slučajevima radije koristite fiksne telefone ili kurirskom vezom obavijestite odgovorne. Jedna osoba ostaje osigurati prostor, a druga ide najkraćim putem obavijestiti odgovornu osobu o pronađenom. Obavijest mora sadržavati podatke o izgledu naprave, smještaju i mjerama koje ste već poduzeli.

U prostoru gdje ste našli takvu napravu ne smijete otvarati vodonepropusna ili vatronepropusna vrata kako ne bi ugrozili cjelovitu sigurnost broda.

Također je zabranjeno koristiti se opremom koja može promijeniti stanje u prostoru u kojem se nalazi ta naprava, primjerice svjetlo, ventilacija ili buka. Dakle, ne koristite nikakve prekidače i slično. Nemojte dirati takvu napravu. Ne koristite nikakav radio uređaj blizu te naprave. Nikad ne povlačite ili kidajte bilo kakve žice na takvoj napravi. Ne prilazite napravi s bilo kakvim metalnim predmetom. Nemojte pušiti blizu takve naprave. Nikad ne mičite takvu napravu od ljudi, radije uklonite ljude od takve naprave.

OPREMA ZA PRETRAŽIVANJE / Security equipment

Osoblje koje provodi pretragu trebalo bi biti adekvatno opremljeno. Odgovornost je osobe koja nadzire pretragu da osigura adekvatnu opremu osoblju u pretrazi. Po odredbama ISPS pravilnika, sva sigurnosna oprema, ukoliko je brod posjeduje, mora biti navedena u SSP-u. Zbog toga je potrebno obratiti pažnju na popis dostupne opreme i što od nje treba koristiti.

Oprema koja se koristi u pretraživanju može se podijeliti u dvije kategorije:

1. Oprema koja se nosi sa sobom za vrijeme pretrage, i služi za učinkovitije pretraživanje.
2. Oprema koja je namijenjena za osobnu sigurnost i zaštitu

U prvu kategoriju opreme spadaju:

Lampe; moraju biti po mogućnosti što jače i s mogućnošću podešavanja širine snopa svjetlosti. Moraju imati zamjenske baterije i lampice. To je osnovna oprema i

njome se mora koristiti u pretrazi kako bi bila što učinkovitija.

Slika 1. Baterijske svjetiljke s mogućnošću regulacije širine svjetlosnog snopa

Figure 1 Torches with adjustable beam

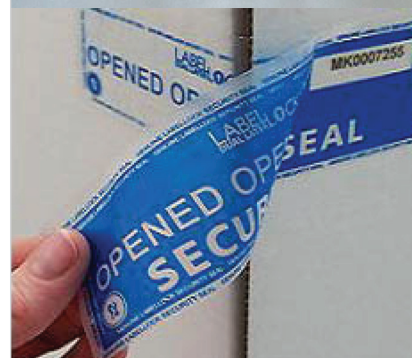
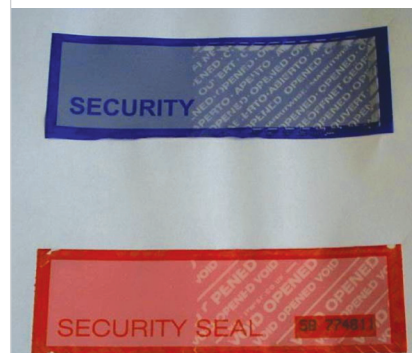
Ogledalima se koristi za vizualnu kontrolu dijelova opreme i prostora koji nisu lako dostupni našem oku, naprimjer ispod ili poviše vozila ili nečeg sličnog. Takva ogledala najčešće su opremljena i odgovarajućom baterijskom lampom, jer bi bez nje učinkovitost ogledala bila jako ograničena.

Slika 2. Različite vrste ogledala za pretraživanje slabo dostupnih područja pretrage

Figure 2 Different kinds of mirrors for searching inaccessible areas

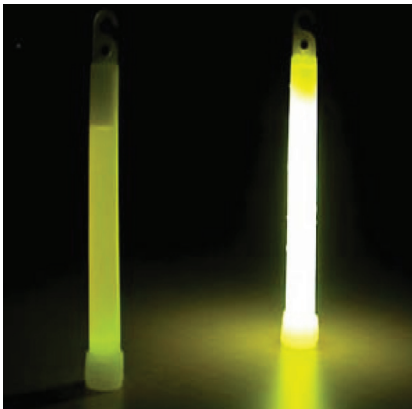
Trakama se, zajedno sa sigurnosnim plombama, može koristiti za označavanje područja pretrage ili za označavanje već provjerenih „čistih“ područja. One služe i za detekciju neovlaštenog ulaska u određene dijelove ili prostore na brodu.

Slika 3. Trake za označavanje neovlaštenog pristupa, i sigurnosne plombe

Figure 3 Tapes employed to mark unauthorized access and security seals

Svjetleći štapići ili oznake služe nam da označimo područje pretrage. Sigurni su kad je riječ o opasnosti nastanka požara.

Slika 4. Svjetleći štapići za označavanje
Figure 4 Glow sticks

Alat uključuje najčešće jednostavan alat, poput odvijača, kombiniranih kliješta, višenamjenskog ključa za odvijanje vijaka i željezne poluge.

Slika 5. Alat u slučaju potrebe
Figure 5 Tools

Vreće za uzorke su najčešće plastične prozirne ili papirnate vrećice s mogućnošću zatvaranja.

Slika 6. Plastične vrećice za prikupljanje nađenog materijala
Figure 6 Plastic bags for collecting material

Radio oprema su najčešće prijenosni whf uređaji, koje već posjeduju časnici ili whf uređaji za sigurnost koji se nalaze na zapovjedničkom mostu.

Digitalni foto-aparati služe za snimanje sumnjivih predmeta za dokazni materijal. U nekim primjerima slika može puno bolje otkriti postojanje neke prijetnje, nego što je to moguće verbalnim opisom spomenutoga sigurnosnog problema.

Slika 7. Digitalni foto aparat za snimanje dokaza
Figure 7 Digital photo camera for collecting evidence

Diktafonom se može koristiti u slučaju snimanja izjava svjedoka.

Generalni plan broda služi pri označavanju područja pretrage.

U drugu kategoriju opreme spada oprema za osobnu zaštitu, a koja je prikladna okruženju za vrijeme pretrage, primjerice zaštitne kacige, protuklizajuća obuća, reflektirajući dijelovi odjeće, zaštitne naočale, zaštitno odijelo, rukavice, i zaštitne maske. Opremom koja sputava i ograničava uspješnost pretrage ne bi se trebalo koristiti, kao ni osobnim mobilnim.

VJEŽBE PRETRAŽIVANJA BRODA */ Search drills*

Kako bi se osigurao uspješan odgovor prema sigurnosnim prijetnjama u trenucima pretraživanja broda, osoblje treba biti dobro istrenirano u obavljanju svojih dužnosti, kako u pojedinačnom, tako i u timskom radu. Osim toga, odredbama ISPS pravilnika definirano je da se sve sigurnosne vježbe provode najmanje jednom u tri mjeseca. Vježbe služe kako bi se posada bolje upoznala s odredbama iz SSP-a. Cilj vježbi je također da se otkriju eventualni nedostaci u istreniranosti, opremi ili ostalim raspoloživim sredstvima, te potencijalnim neusklađenostima odredbi plana i raspoloživih sredstava.

Iz područja pretraživanja svaki član posade trebao bi proći sljedeće vježbe: pretraživanje osoba, pretraživanje osobnih stvari i prtljage, pretraživanje tereta i brodskih zaliha, uporaba, testiranje i održavanje sigurnosne opreme sredstava i sustava ukoliko postoje, te kako osobno reagirati u slučajevima incidenta

Tim ljudi zahtijeva sljedeće uvježbavanje: vježbe pretraživanja određenih dijelova broda, vježbe pretraživanja tereta, vježbe osobnog pretraživanja, vježbe komunikacije, vježbe koordiniranog postupanja u kriznim situacijama

Vježbe se također mogu provoditi u suradnji s vanjskim sigurnosnim službama, poput: lučkih vlasti, organizacija za djelovanje u pogibelnim situacijama, organizacijama traganja i spašavanja, te vojnim ili policijskim organima. Vježbe je uvijek poželjno izvoditi u skladu s već pripremljenim scenarijima za svaku pojedinu vježbu. Takvi scenariji trebaju biti odobreni od strane uprave kompanije zadužene za sigurnosnu zaštitu.

Nakon provedenih vježbi SSO mora sastaviti pisano izvješće o uspješnosti provedene vježbe. Ovo izvješće, pored niza podataka, mora uključiti i utiske članova posade. U praksi se čuva na brodu, a kopija dostavlja CSO-u u kompaniji.

Za uspješno provođenje vježbi od velike je važnosti unaprijed dobro isplanirati vježbu. Plan vježbe ovisi o zadanim ciljevima same vježbe. U načelu razlikujemo sljedeće vježbe: vježbe koje možemo simulirati na ploči, vježbe u kojima sudjeluje cijela posada (skupne

vježbe), vježbe u suradnji s vanjskim sigurnosnim organizacijama, npr. skupna vježba u luci i vježbe koje se provode na vezu ili u plovidbi samo u okviru broda.

Prilikom planiranja vježbi morate identificirati dijelove SSP-a koje želite u praksi provjeriti i odrediti koje kriterije posada treba zadovoljiti u toj vježbi po odredbama SSP-a.

Vježbe također trebaju testirati svu komunikaciju i obavještavanje, koordinaciju postupaka na svim stupnjevima rizika.

U planiranju vježbi trebate uzeti u obzir i sljedeće bitne elemente:

Scenarij po kojem radite treba biti realističan, izvodljiv i moguć u vašim uvjetima na brodu. Treba uzeti u obzir stupanj istreniranosti posade i opreme kojom će se koristiti u vježbi. Vježbe treba provoditi u sigurno vrijeme, kad se ne bi trebale dogoditi neželjene posljedice po sigurnost posade u vježbama. Odredite sredstva koja su vam potrebna za vježbu, primjerice: tko će sve sudjelovati u vježbi, osobe koje usmjeravaju i opremu. Odredite tko će voditi i nadgledati vježbu i kako će se izvještavanje s vježbe provesti. Izvještaje o provedenoj vježbi treba sastaviti odmah nakon izvršene vježbe. U izvještaju spomenite dobre i loše stvari. Ukoliko je moguće, odredite tko će od vanjskih službi eventualno sudjelovati ili nadgledati vježbu i u kojem dijelu vježbe će to biti.

Učinkovito planiranje vježbi pomoći će vam da pretrage na brodu provedete što je bolje moguće i u skladu sa svim

prijetnjama koje brodu prijete. Osobe koje izravno sudjeluju u pretragama moraju biti obaviještene i opremljene u skladu sa svim zahtjevima.

ZAKLJUČAK / Conclusion

Zbog sve češćeg ugrožavanja sigurnosti broda, od zapovjednika i brodske posade se danas traži provođenje brojnih sigurnosnih aktivnosti kojima bi se spriječile ili na neki način otklonile prijetnje usmjerene prema brodu, posadi, teretu ili putnicima koji se na njemu nalaze. Osim usvojenih znanja, traži se i prikladna uvježbanost i istreniranost. U međuvremenu, Međunarodna pomorska organizacija je na novonastale rizike odgovorila uvođenjem i primjenom ISPS pravilnika, kojim je, između ostalog, uspostavljen sustav sigurnosne zaštite na brodu. Njegova primjena treba osigurati bolju sigurnost broda.

Među brojnim mjerama sigurnosne zaštite na brodu posebnu važnost ima pretraživanje broda. Ono danas predstavlja nezaobilaznu mjeru koju često provodi posada broda. Kako bi se ove mjere što uspješnije provodile, najvažniju pažnju treba posvetiti dobroj, cjelovitoj pripremi i planiranju pretraživanja broda. Od izuzetne važnosti je i osposobljenost i istreniranost posade, koja vrlo često mora sve te radnje provesti i to najčešće u kratkom roku. Važno mjesto u svemu tome ima i korištenje adekvatnom opremom te osposobljavanje posade za reagiranje u svim izvanrednim situacijama. Naročito

je važno razvijati svijest kod ljudi pri savjesnom provođenju sigurnosnih mjera, jer jedino njihova ispravna primjena daje dostatno jamstvo za cjelokupnu sigurnost broda.

U svemu tome najvažnija karika je i dalje čovjek. On je nositelj svih sigurnosnih postupaka. Upravo se zato nadam da će ovaj rad dati određeni stručni doprinos u što boljem razumijevanju spomenutog problema i pružiti smjernice kako bi se pretraživanje broda moglo bolje i učinkovitije organizirati na brodu.

LITERATURA / References

1. International Ship & Port facility Security Code and SOLAS Amendments 2002., International Maritime Organization 2003, 4 Albert Embankment, London SE1 7SR
2. SOLAS, Consolidated edition 2009. International Maritime Organization, London, 2009.
3. SOLAS, Amendments 2001 and 2002, International Maritime Organization, London, 2003.
4. Guide to Maritime Security and the ISPS Code, 2012 Edition, International Maritime Organization, London, 2012.
5. Maritime Security for Vessel Personnel with Specific Security Duties, Model Course MTSA 04-01, Prepared by The United States Merchant Marine Academy, december 2004.
6. Matthew Davies, A Booklet of Security techniques, Videotel, 84 Newman Street, London W1T 3 Eu
7. Len A. Holder Extra Master, M Phil, Training Consultant, Training and Assessment on bord – Third Edition 2002., Witherby & Company Limited.
8. Pravila za statutarnu certifikaciju pomorskih brodova, Dio 31. – Sigurnosna zaštita broda, 2012. HRB, 01. listopada 2012. godine.
9. Uredba o sigurnosnoj zaštiti trgovačkih brodova i luka otvorenih za međunarodni promet, <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2003/2685.htm>